

Zabarre Pirataren Itzulera

HISTORIA PITTIN BAT

*B*adirudi itsasoak Lezoko Unibertsitatearen garapenean izandako eragin erabakiorra gero eta ezaguna-
goa dela "Lezo" aldizkarian eta bestelakoetan azken urte hauetan argitaratutako idazlanei esker. Honela,
herriko gazte talde batek, iraganeko lezoarrek itsasoarekin zuten lotura ezagutarazi eta berreskuratu
nahiean, Zabarre izeneko pirata legendari bati buruzko alegia batetaz baliatuz festa handi bat antolatu du iraileko
jai nagusietarako: Zabarrerren itzulera. Ondorengo orrialdeetan Zabarre pertsonaiatz eta Santakrutzetako festaz be-
rriak ematen dira. Ni, ordea, nere aldetik, adierazpen gutxi batzu ematen saiatuko naiz Lezoko badia aitzakitzat
harturik.

LEZOKO BADIA

Lezoko fadura aberatsen txikizioa nagusiki XIX. mendetik dator. Hasiera batean nekazaritzarako lur be-
rriak sortzeko estali baziren ere, gerora fabrikek eta portuko trafikoak hondatu zituzten urbazter guztiak. Hori baino
lehen, ordea, Lezoko badia Donibaneko Bizkaia auzotik Errenteriako Gabierrotaraino (Gabierroteta) hedatzen zen.

Ondoren, XVII. eta XVIII. mendeetako eskuizkribu eta liburuetan aurkitutako zenbait leku izen aipatuko di-
tut, itsasoarekin zerikusia dutenak:

1.- Bizkaia auzoan -esan beharra dago auzo hau 1770. urtean Donibanerren eskuetan geratu zela, berta-
ko eliztarrek denbora luzez Lezoko elizetara etortzen jarraitu bazuten ere-, Borda Andia etxearen behekaldean,
BORDALABORDA (PORT DE LA BORDA) izeneko itsasartea hedatzen zen KOSTABURUKO ERREKAraino, hots,
Errotetaraino (Borda Andiko errotak); hau da, gaur egungo Luzuriagatik Termikaraino.

Bertan 1597. urtean LEZOKO ERREGE ONTZIGINTZA eraiki zen, munduko garrantzitsuenetako bat, eta
bertan gerraontzi eta galeoi ugari egin ziren. 1728. urteaz geroztik "Real Compañía Guipuzcoana de Caracas"en
esku geratu ziren instalakuntza guztiak.

2.- Bordalabordatik Andreone etxearen behekalderaino KOSTA izeneko alderdia hedatzen zen, Lezoko
herrigunea eta Bizkaia auzoa lotzen zituen bidea bertatik igarotzen zelarik, urbazter ingurutik. Goikaldean, parean,
menditxoaren gainaldean KOSTABURU baserria zegoen -gaur egun harearrizko pareta zahar batzuren hondakinak
besterik ez dira geratzen bertan-, Eguzkiza baserritik gertu.

3.- Andreone etxearen parean, behekaldean, PUNTAL izeneko lurmutur txiki bat hedatzen zen badian barrena. Bertan, Kabite baserriaren pareko zokoan, Puntaleko iturria zegoen, gutxienez 1897, urtera arte iraun zuena.

4.- Puntaletik hasi eta XIX. mendeko Lezoko hilerriaren kokaguneraino, hots, Mitxelkonea etxearen ingururaino, LEZOKO KAIA izeneko itsasarte hedatzen zen; hau da, kale Nagusia eta Donibane kalearen pareko urbazter guztia hartzen zuen. Aipatutako kaleetatik bide ugari jaisten ziren alderdi honetaraino, eta bertan babesten zituzten arrantzaleek eta marinelek beren txalupa eta ontziak.

5.- Mitxelkoenea etxearen ingurutik PORTUA (PORT DE LAZON) izeneko itsasarte handi bat hedatzen zen Bekoerrotaraino (Errotazar, Lezoandiko errotak -behekoa, alegia-), hots, Zubitxoko errekaraino; hau da, gaur egungo Villa-Bat eta Villa-Bi etheen pareraino. Lezoko emakume txaluparien artetik batzu hemen egon ohi ziren norbait noiz ontziratuko zai, Herrerara edo beste ontzirelekuren batera eramateko.

6.- Portua izeneko itsasarte bukatzen zen puntuan, Alzate baserriaren parean, lurmutur bat hedatzen zen Kaputxinoen lurmutur handiaren ingururaino, bertako urbazterrak ALZATEKOPLAIA izena zuelarik.

7.- Oartzun (Lezo) ibaiaren eskuineko ertza, Alzatekoplaiatik Gabierrotaraino, Ugarriza alderdia barne, Lezoren esku zegoen. Alabaina, XIX. mendeaz geroztik itsasadarri irabazitako lursail guztiak Errenteriaren esku geratu ziren.

“Zabarreko leinuaren nondik norakoak”

Euskal kostaldeko herri askotan bezala, Lezon ere eta betidanik, itsasoarekin zerikusirik zuten iharduerak arront sustraiturik egon dira, eta zain haundiaz gainera, arrantzaleak, balenzaleak, itsaslapurrak, kortsoan ibilitakoak, itsasgizonak,... beren adibiderik onenak ditugarik. Itsasoak bizibide zabala eskeintzen zuen eta lezoarrek, kostaldeko beste euskaldunen antzera, erronka onartu egiten zuten. Bizi beharra baitzegoen. Garai gogorrek ziren eta euskal esaera zaharrak dioten bezala: “OGI GOGORRARI HAGINA ZORROTZ” eta horixe bera izan zen lezoarrek urte ilun luzeetan egin behar izan zutena. Itsasoratu behin eta berriro adurra edo zortea tentatuz, poltsikoa pixkat gizendu nahiean.

-Itsasoak arraineko altxor ugariak emateaz gain, bestelako altxorral ematen zituen ere, euskal kostaldetik hurbil sarritan nahigatzen zuten espainiar, frantziar, ingeles edota olandres itsasuntzietan garraiatzen zirenak. Eta eskrupulu merkeak baztertu ondoren, atzoko egunean itsasgizon abila zena, edota balenzalea edota arrantzale soila, gaur pirata ausarta bilakaturik, aipaturiko korolu menpeko merkataluntzien abordai etekingarrietan aritzen dira, bihar edo etzi: Ternuarako bidea hartuta, makailu edo balearen harrapaketari ekiteko berriro ere. Lehen esan dugun moduan, Ama Itsasok bide eta eskeintza ugari erakusten baitzitu.

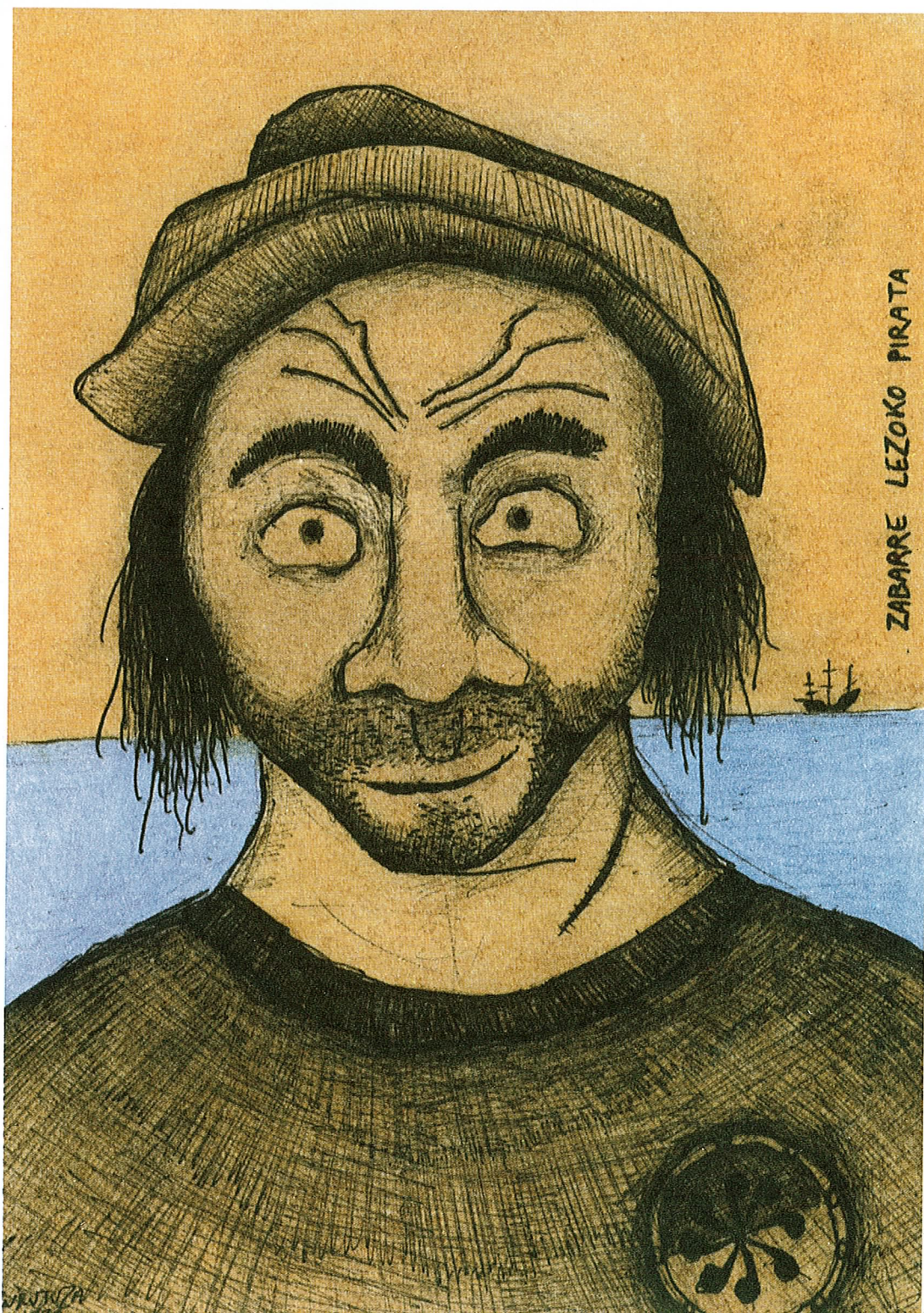
-Lezoarrek, itsasgizon trebeak izaki, ondotxo zekiten zein zen eguneko eskeintza berezia, eta berari ekiten zioten gartsuki eta kementsu. Askotan merkataluntzi bat erasotuz gero, nahikoa diru eta ondasun ateratzen zuten, urte hortako Ternuarako bidaia ez egiteko moduan. Legeak batzuetan galerazi egiten zuen holako iharduera, baina bestetan babestu eta bultzatu egiten zuen, gehien bat erasoaldiak aurkako koroen menpeko itsasuntzien aurkakoak izaten zirenean. Kortsoa heriotzarekin zigortzen zen arren, hauxe ez zen oztopo, bide honi ekiteko or-

duan, urkamendia bildurgarria bazen ere, ez baitzen gutxirako Ternuako itsaso izoztuetan edozein momentuan etor zitekeen heriotza.

-Lezon holako gizonak ez ziren bat, bi edota hiru izan, hamaika eta hamaika baizik. Izen franko galdu diren arren, hor hemenka azaltzen zaizkigu horietako zenbaitzuren berri ematen digutenak. Ez garrantzitsuenak agian, ezta sonatuenak izan zirenak ere. Kale Nagusiko beheko aldean, Lezoko kaira begira zegoen eta dagoen Zabarre etxeko leinua horietako bat izan zelarik. Etxe honen oihartzuna gaurko egunetaraino iritsi bada ere, lezoarren artean izen ezberdinez ezaguna izan dela oroitu beharra dago: "Zabarre", "Bikarionea", "Koartela". Badirudi etxe honen izen zaharra bertan urte luzeetan bizi izan zen "Zabala" leinuaren abizenetik sortua dela: Zabarre = Zabala + larre(?). Gaur egun, bere hondarrizko aurrekaldean laudurik, zabalatarren armarrria ikus daiteke.

- Gauza haundirik ez dakigu zabalataz hauei buruz, baina badirudi holako ihardueretan, kortsoan alegia, maiz aritu izan zirela, XVII. eta XVIII. mendeetan gehienbat, eta Joanot eta Joxe aita-semeen eskutik batez ere. Ematen duenez oso harreman txarrak eduki zituzten bertako agintari ziren Lazon leinukoekin. Gehiago baziren noski, herriko gizaseme gehienak aritu izan bait ziren noizbait hola-ko lanetan. Eta aritu behar gainera, bizi nahi bazuten behintzat. Itsasoak aukera ematen zuenean, lezoarrek hartu egiten zuten, eta horixe bera izan zen Zabarreko leinukoek behin eta berriro egin zutena.

**JOSEBA
AURKENERENA**

Zabarrereren Itzulera

*U*rte osoa kanpoan izan ondoren, Zabarre, gure herriko pirata adoretsua
berriro herrira itzuliko da Santa Krutz jaietarako.

Batetik, herrira itsasoan lapurtutako aberastasunak ekarriko ditu eta bestetik festetaz
gozatzeko aukera izango du.

Itsasotik bueltan guk ere gure ongi etorria eman nahi diogu ekitaldi batzuren bidez:

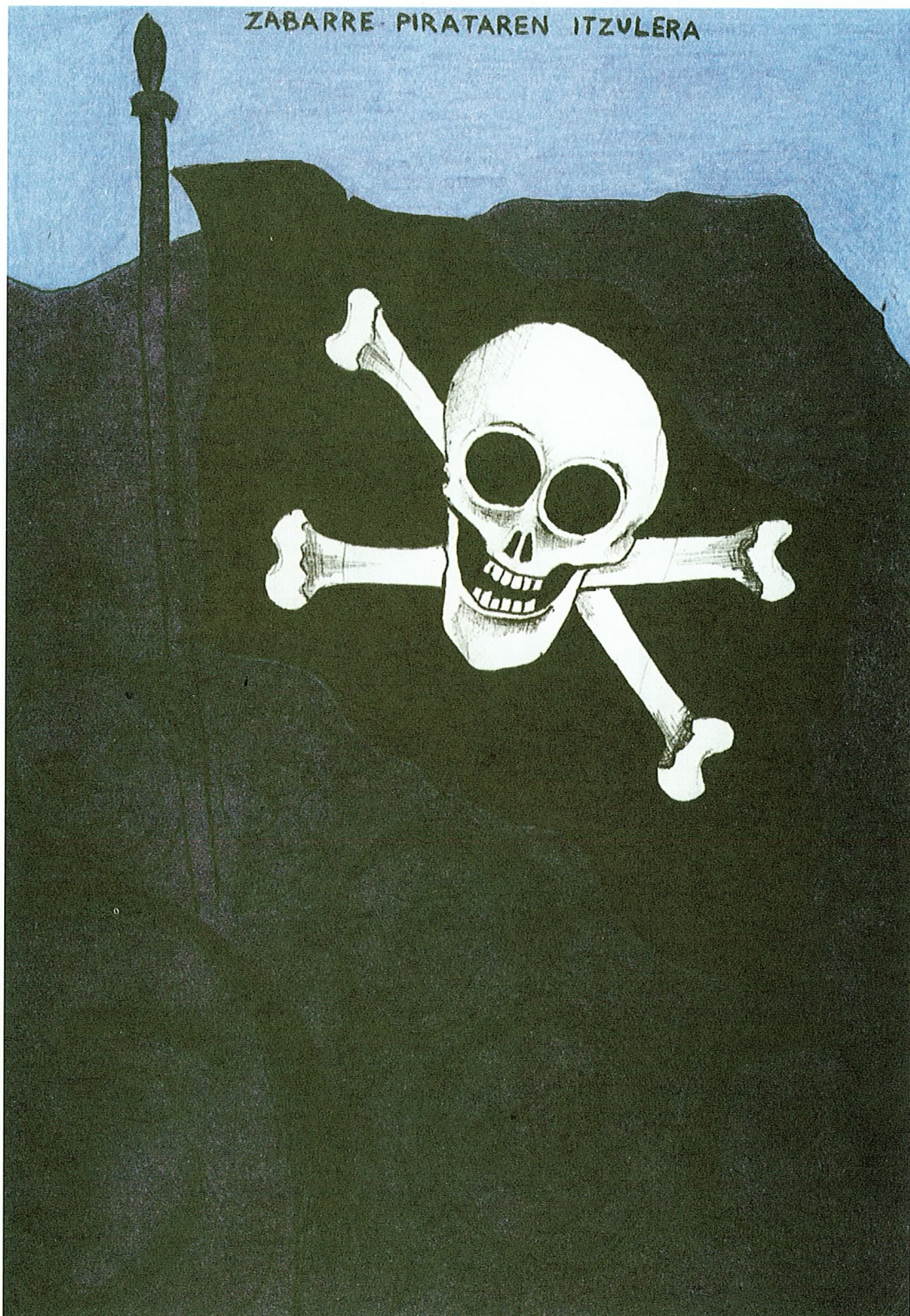
IRAILAK 10 OSTIRALA

- Txupinazoa botata, Zabarre pasaiako badian sartuko da. Bere karabela ondo lotu
eta bizpahiru laguntzailerekin, herriko kaian, Lezokoa den kaian lurreratuko da, bere
herritarren ongi etorri beroa jasoz.

Behin lurreratuz gero, herriko kaleetan barrena Lezoarrak eta Zabarrereren arteko
lotuta estua begi bistako egingo dituen kalejira burutuko da, "Zabarre" etxeraino.
Zabarre etxeko balkoitik urte osoko aberastasunak banatuko dizkigu herritar guztioi.
Herritarrek ordainez afari-bilkura bat antolatuko dugu Markesane (Lezo-handia)
Zuhaiztian, bertara herritar eta itsaslapur guztiak gonbidatuz.

Jaiak bukatu bezain pronto, Zabarre berriz ere, zazpi itsasoetako bidea hartuko du.

ZABARRE-PIRATAREN ITZULERA

ZABARRE
GAZTE TALDEA

LEZOKO UDALA

Gipuzkoako Foru Aldundia